

הרב שלמה יהודה וויינבערגער

אבדק"ק פאיע

חבר הביד"צ דקהל יטב לב

וראה"כ תורה ויראה דסאטמאר

בענין תולעים הנמצאו בענבים

בעזה"ש"ת

בחודש אדר השני, החונן לאדם דעת יחנני, ויברכנו אבינו שבשמים, כעץ שתול על פלגי מים יחד עם מע"כ מחותני הרב הגאון, אור יקרות וקפאון, סיני ועוקר הרים, נודע בשערים, טוביני דחכימא, נהורין לי' מילי דסתמא, כש"ת מוהר"ר יצחק שטיין שליט"א דומ"ץ דק"ק פאלטישאן.

אחדשכת"ה – נתכבדתי בדברי חן בקונטרסים ששלח מעכ"ת עם בקיאות נפלא בנידון תולעים שנמצאו לאחרונה בענבים וחשבתי להמציאו מה שהעלתה מצודתי כמה הערות בנד"ז וזה החלי, בעזר צורי וגואלי, הנה התולעים הללו אינם נראים לעין הרואה לא על הענבים ולא על החרצנים והזגים ולא על האשכול רק אם מדיחים במים שופכים המים על בגד בנקבים דקים מאוד ואח"כ נותנים הבגד על "לייט-באקס" אז רואים המומחים תולעים שלמים שלא נתרסקו והמציאות שהרחיצה אינו מועיל לנקותם רק למעטם והרבה מומחים הודו שמצאו גם אחר הדחה ג"פ, והנה ראיתי חשבון הבודקים בפ' בשלח ויתרו של שנה ההעל"ט תשע"ג אשר בערך ארבעים שקים קטנים הי' נקיים ולא מצאו כלום ובי"ט שקים לא מצאו אלא א' או ב' תולעים בכל השק ובארבעים מצאו הרבה ולפי שראיתי מי שדנו בנד"ז חשבוהו כמיעוט המצוי ולא כמחוזק בתולעים ונחזי אנן בס"ד.

לכאורה יל"ע אי יש בזה איסור תורה, ואלו הי' התולעת נימוח הי' בטל ברוב לשי' המחבר יו"ד סי' ק"ד ס"ג וכן מקילים המנח"י ופמ"ג ואפילו לשי' הש"ך ס"ס ק"ז דאע"ג דמאוסים טעמם אינם לפגם מ"מ מסתמא יש

גם ס' אם הי' נימוח עי' רמ"א סי' פ"ד ס"ט וטו"ז ופמ"ג שם אמנם בתערובת ממשו ולא נמוח אע"ג דהא דברי' אינו בטל הוא רק דרבנן כמ"ש הרמב"ם פט"ז ממ"א ה"ט וכ"ד רזה"פ מ"מ הרי האיסור בעין. וראיתי בחזו"א יו"ד הל' תערובות סי' כ"ד סק"ח דדוקא טעמו וממשו בעינן וכיון דאיכא ס' ליכא טעם בטל כיון שאינו ניכר ומסיק דכל שהאיסור בעין ולא נבלל בהיתר בלילה גמורה חשוב כתערובת יבש ביבש דבטל חד בתרי מה"ת ואף מין בשא"מ וא"צ ס' אלא מדרבנן, וכן ראיתי בס' בדי השלחן סי' ק' ס"א ביאורים סד"ה נמלה שהנמלה כיון שקטנה היא ביותר אין טעמה נרגש כלל כל שנתערבה במאכל אחר עו"ש ומדין ברי' שאינו בטל אפי' באלף כדאי' ביו"ד סי' ק' ידוע מה שהביא בדרכ"ת סי' פ"ד סק"ט ב"שם הגהות חשק שלמה תולעים קטנים כ"כ שא"א להסיר ע"י סינון אין להם חשיבות ברי' ובמילי דרבנן שומעין להקל וכן מקיל בשו"ת טוטו"ד תליתאי סי' ק"ס וסי' קס"ד, ובמנח"פ תמה ע"ד ואולי נ"ד קיל יותר שלא נראה לעין השמש אם לא ע"י תחבולה הנ"ל על הבגד יש מקום לומר שלכו"ע אין לו חשיבות ברי' וכעין שכ' בח"י סי' תמ"ז סקי"ז ביצא פירור חמץ ע"י סינון לתוך היין נעשה כלח בלח דבטל ואינו חו"נ כיון שנבלל ועי' פליתי סי' פ"ד ססק"ז וז"ל מהתורה בטל רק מדרבנן ברי' ל"ד הו"ל סד"ר לקולא.

והנה במיעוט המצוי שמה"ת אולינן בת"ר עפמ"ג סי' פ"ד ש"ד סק"ח ובנ"ד שלא שייך לבדוק ל"מ איסור אכילה רק חיוב לבדוק כדאי' ביו"ד ר"ס ל"ט ועכ"ז שרי לשתות חלב

בארצנו במערב כל מיני פירות דרכן להתלע במחובר גפן תאנה זית וכו' ולכן אין לאכול מהדברים הנזכרים אלא אחר בדיקה גדולה וכשיוחקו הענבים בתולעים אין לאוכלם כי תולעתם דקה עד מאוד ונמצאת לפעמים סמוך לעור מבפנים וניכר מבחוץ נקודה שחורה דקה וזה לך האות כי התלע בפנים ע"ש, וברור שמציאות שלנו שדינו דומה כלל להנ"ל שהי' שייך שם בדיקה ומה שהחמיר כשהוחקו כי הבדיקה קשה יותר אבל הי' ניכר מבחוץ נקודה שחורה, אבל בנ"ד אפילו המומחים הגדולים מודים אשר ברו"פ לא ראו מעולם התולעים על הענבים בשו"א רק ע"י בגד הנ"ל וממילא לא שייך בדיקת תולעים כלל בנ"ד בלי שום ספק וזה ברור.

ובשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' קכ"ב וחלק י"א סי' קפ"ג נוטה להתיר תולעים כאלו שנראים רק כנקודות בעלמא עפ"ד האחרונים כמו בטוטר"ד תנינא קו"א סי' נ"ג וערוה"ש סי' פ"ד סל"ו ונ"א או"ה אות ל"ד ועוד, אע"פ שבאיסור תורה קשה לסמוך ע"ז כיון שאינו דומה ממש נ"ד למ"ש האחרונים מ"מ חזי לאצטרופי עכ"פ.

והנה בטור יו"ד סי' פ"ד הביא מהרשב"א דעבר ובישל תוך יב"ח בלא בדיקה אם יכול לבדוק בודק וא"ל מותר. וכתב ב"י מת"ה הא למה הדבר דומה לבא זאב ונטל את בני מעים של בהמה דמעמידין אותו בחזקת היתר, ועוד דהרי יש כאן ב' ספיקות ספק הי' שם רחש ספק לא הי' שם ואת"ל הי' שמא נמוח ונתבטל עי"ש, ובנ"ד ליכא ספק נימוח כיון שלא נתבשל ומה שנתרסק ומתמעך בפיו ע"י לעיסה הרי יש בו איסור משום מבטל איסור לכתחילה. אך יש לצדד כיון שבנ"ד אינו מוחזק בתולעים רק מיעוט המצוי וש"י מה"ת א"כ אינו רק ספיקא דרבנן. ובדרכ"ת סי' ק' סק"ג מביא בשם ס' אגורה באהלך דכיון דברי' מאוס הוא ליכא איסור אפי' מדרבנן כיון שנתרסק ע"י לעיסה, אך הביא הרבה חולקים כיון שהי' ברי' בלקיחתו לפיו הרי

כיון דל"ש לבדוק בהמה בחי' סמכין דרוב בהמות כשרות, וה"נ בנ"ד אחר שמדיח להסיר את מה שאפשר יהא מותר באכילה כיון שלא הוחזקו הענבים בתולעים ואם כי אפשר לחלק דאין רא' מהיתר שתיית חלב די"ל דוקא בבשר טריפה דחמיר דלוקין עלי' חיישינן למיעוט המצוי אבל בחלב טריפה שאין לוקין עלי' כמ"ש הרמב"ם פ"ג ממ"א ה"ו שנאמר מבשרים לא תאכלו רק על הבשר הוא לוקה עי"ש, ולכן ל"ח למיעוט המצוי. וכעין שכ' בנובי"ת יו"ד סי' ע"ח דבאיסור שאין בו מלקות ל"ח ר"מ למיעוטא. אבל ראיתי בחי' הרשב"א מס' חולין דף ט' דרש"י השיב לפני רבותיו שהי' מחמירין בנאבדה הריאה אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיק אותה בטריפה ע"ש, הרי הביא רש"י רא' מחלב להבשר, והיותר פלא דלא נשמע מעולם בפרה שנתבל בשחיטה ומצוי שם החלב שנחלבה מאותה פרה שיצטרכו לבדוק הריאה לידע אם שרי לשתות החלב ע"י דרכ"ת סי' ל"ט סקנ"ג, ובד"ק בדיני החלב שבס"ס ל"ט ובמקדש מעט שם שמדינא שרי לחלוב בהמה ולשתות החלב אף שידוע שאותו בהמה תשחט היום אך ממדת חסידות אם יהי' השחיטה בקירוב מקום כדאי שלא לשתות החלב עד בדיקת הריאה שלאחר שחיטה, עי' דרכ"ת סי' פ"א סקט"ז, הרי עכ"פ ביש ודאי מיעוט המצוי טריפות הריאה ובפרט דלדידן במציאות רובן אינן כשירות מבדיקת הריאה אלא שסומכין על מה שאחז"ל רוב בהמות כשרות ומה שאנו מטריפין הוא מחומרות או שאין אנו בקיאים וכמ"כ בשמ"ח ר"ס ל"ט ואעפ"כ שותין החלב, אע"כ דמיעוט המצוי אינה עושה איסור אכילה רק חיוב בדיקה אם אפשר. ויותר מזה כ' רשב"א בחי' שם בחולין סברא דלא החמירו במיעוט המצוי רק בריאה שמיד תראה בפתיחת הבהמה והוי כמעלים עין אלא דלא קי"ל כדבריו וכל מיעוט המצוי חייב לבדוק והתייחס בדאפשר.

ומש"כ בפר"ת סי' פ"ד סקט"ו וז"ל

יר"ש וחסידים מלאכלם, באמרם שאינם רואים כלום אע"פ שהם רואים תולעים קטנים בכל פירות שנמצאים ואין להם הוכחה גדולה מזה. ואינו דומה למש"כ בשאלת יעב"ץ ח"ב סי' קכ"ד דמנכרי בדאות עין יפה ומבדקי נמי בשמשא ובנ"ד אפי' בזוכית מוגדלת אינו ניכר על הענבים כלל. וכדאי להעתיק לשה"ק שם וז"ל וכי יש איזה פרי ומאכל בעולם שלא נמצאו בו תולעים ותאסור כל המאכלים והפירות והירקות ולא נתנה תורה למלאכי השרת ע"ש.

סוף דבר נ"ד צע"ג מה לדון בי' וכדאי להעתיק לש"ק של מרן החת"ס הנ"ל וז"ל וא"א לבדוק אין לאסור הפרי אך ירחצו היטב לתקן מה שאפשר וכו' בודאי הפרוש והחסיד לא יאכל שום דבר הצריך בדיקה לעולם עכ"ל.

ואסיים בפרפרת אחד שראיתי בהגדה חתן סופר על לשון המשנה בערבי פסחים מ"ד שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור, דמה הלשון שאר מה ממעט והיל"ל ירקות שונות וכיו"ב, וכ' דאי' בפסחים דף ל"ט ע"א ה' מינים שאדם יוצא בהן י"ח מרור ואי' שם דמצוה בחזרת מאי חזרת חסא דחס רחמנא עילון, אולם לכאורה יצא שכו' בהפסדו כי מוחזקים בתולעים ולא כו"ע יודעים לבדקן כראוי, ובשו"ת חת"ס ח' או"ח ס"ס קל"ב מבואר דאז יקח תמכא ונותן רמז ר"ת תמיד מספרים כבוד קל ע"ש, ובזה יתבאר עומק דברי חז"ל בשאלת הבן שבכל הלילות אנו אוכלין רק שאר ירקות שא"צ בדיקה שלא נכשל ח"ו ואיך הלילה הזה לוקחים חזרת למרור דבר הצריך בדיקה ודפח"ח.

ובזה אסיים ידידו מחותנו דושת"ה בלונ"ח כה"י באה"ר ואה"ע עש"ק פ' ויקרא שנת תשע"ד לפ"ק ברוקלין יע"א

הק' שלמה יהודה וויינבערגער

מבטל איסור לכתחילה, אמנם לפ"מ שראיתי ושמעתי מהבודקים ליכא מיעוט המצוי רק מסוג המילבען שנקראים מייטס ונראה מכל הפוסקים דהמילבען דרכן להתהוות בתלוש, ומה שאמרו הבודקים שראו תולעים גם ביום תלישתן - זה היה לא מסוג המילבען אשר מהם כולם מודים שאין בהם מיעוט המצוי וממילא על המילבען יש ס"ס אם יש רחש ואת"ל שיש בענב זה שמא לא פירשו ונמצא דאע"ג דליכא ס' נימוח יש ג"כ ס"ס וכמבואר בטו"ז סי' פ"ד סק"ד דאם אין דרך להתליע אלא בתלוש א"צ בדיקה דהוי ס"ס שמא ליכא תולעים ושמא לא פירשו ע"ש ובפמ"ג. ועי' שו"ת חת"ס יו"ד סי' ע"ז אם א"א לבדוק באותן שמתליעין בתלוש יש להקל שהי' להם חזקת היתר וכל דפריש מרובא קפריש ורוב פירות אין בהם תולעים ע"ש. ונכון להודיע שזה חודש ימים שמעתי מאיש מומחה שבדוק ענבים כל השנה שבשנה זו לא מצא מייטס כלל והתולעים האחרים מעולם לא הי' מיעוט המצוי נמצא דנשתנה הרבה לטיבותא.

והנה בענין הרחיצה ברור שאין בכחו רק למעטם ולא לנקותם ולא סגי בזה כדאי' ברמ"א סי' פ"ד סס"ח דל"מ אם בדק את הרוב וצריך לבדוק כולן וא"כ ה"נ אין לסמוך דהרחיצה העביר כל התולעים ואעפ"כ כדאי לעשות מה שאפשר ולהדיחן ג"פ וכמ"ש רמ"א או"ח סי' תמ"ז ס"ה בבשר שנמלח קודם הפסח במלח שלא נבדק מחמץ ועי"ש ח"י סקכ"ג דלא סגי בהדחה וצריך לשרות דוקא ע"ש ובשו"ע הרב שם סל"ו כ' שישרנו ג"פ במים ע"ש ויש נוסחאות אחרות בשו"ע הרב. וגם יש מתירים בניכר האיסור וא"א לבררו עי' טו"ז ושו"ך ר"ס ק"ד וחור"ד שם, ובנ"ד ק"ו שבאמת לאמיתו רוב רובם אינם ניכרים אף לעיני השמש ולמומחים היותר גדולים בלי תחבולה הנ"ל, עד כדי כך שהמומחים בשאר הארצות החזיקו ענבים שלהם לנקיים יותר משנה שהפסיקו במדינתנו